

Porezi na potrošnju (na dobra i usluge)

- Porezi na potrošnju su porezi koji se plaćaju u vezi sa korišćenjem finalnih dobara i usluga u zemlji potrošnje.
- Prednosti: izdašnost, elastičnost
ugodnost pri plaćanju
veoma mali otpor pri plaćanju,
niski troškovi naplate.
- Nedostaci: regresivnost
inflatorni potencijal.

Podjela poreza na potrošnju

- Postoji više klasifikacija koje se u osnovi mogu svesti na:
 - poreze na promet dobara i usluga (različiti modaliteti),
 - akcize,
 - dobit fiskalnih monopola,
 - ostale vrste poreza na potrošnju,
 - druge dažbine (uvozne i izvozne carine i dr. dažbine u međunarodnom prometu)

Porez na promet

- *Mogu biti: opšti i pojedinačni (akcize, dobit fiskalnih monopola)*
- *Opšti:*
- *Prednosti: izdašnost, stabilnost*
sigurnost, ugodnost plaćanja,
niski troškovi, ciljna upotrebljivost

Nedostaci: regresivnost

Osnovna podjela opštih poreza: jednofazni,
višefazni,
svefazni.

Jednofazni porez na promet

1. Porez na promet u fazi proizvodnje:

Prednosti:- jednostavnija kontrola ubiranja

- manja mogućnost evazije,
- manji broj obveznika,
- lakše se sprovodi selektivni pristup pri oporezivanju.
- administrativno jednostavan

Nedostatak: - kumulativni efekat

- privreda kreditira fiskus (do momenta potrošnje)
- više stope (zbog manje osnovice).

2. Porez na promet u fazi trgovine na

veliko: plaća se u momentu prodaje od strane trgovca na veliko trgovcu na malo. Niže stope nego kod poreza u fazi proizvodnje.

3. Porez na promet u fazi maloprodaje:

- plaća se u momentu prodaje krajnjem potrošaču,
- moguće je postojanje više različitih stopa.

Svefazni (višefazni) porez na promet

- Osn. podjela: bruto (kumulativni) i neto (nekumulativni) svefazni porez na promet
- Bruto svefazni porez na promet: predstavlja osnov za kumuliranje poreza, jer se kao osnovica uzima prodajne cijena u datoj fazi. Na taj način se plaća i porez na porez.
 - kumuliranje iskrivljuje parametre konkurentnosti
 - kumulativno dejstvo jača tendencije ka vert. integraciji
 - proizvođači razvijaju vlastitu maloprodajnu mrežu-uklanjanje specijalizovanih veletrgovaca
 - Neg. dejstvo na spoljnu trgovinu (teško se utvrđuje broj faza a time i potrebno rasterećenje).

- Prednosti:
lako se ustanovljava poreska osnovica,
niža vrijednost poreskih stopa,
jednostavna naplata,
poresko opterećenje po pojedinim fazama malo,
poreska evazija nije izražena.

Neto svefazni porez na promet (PDV)

- Predstavlja svefazni porez kod koga se oporezuje samo dodata vrijednost u datoj fazi, odnosno kod koga se porez ne obračunava na prethodno plaćeni porez.
- Dodata vrijednost predstavlja vrijednost koju je proizvođač proizvoda, odnosno davalac usluge dodao na input (osim rada) stvarajući određenu vrijednost za prodaju.
- Kada se od prodajne cijene (bez poreza) oduzmu troškovi sirovina, osnovnih sredstava, proizvođaču ostaje da isplati zarade zaposlenih i određeni profit.
- $Zarade + profit = dodata\ vrijednost$

Osobine PDV

- PDV se obračunava u svakoj fazi na vrijednost dodatu u toj fazi, ali pogađa samo krajnju potrošnju.
- Poreska obaveza se utvrđuje metodom fakture,
- Posredni porez (postoji namjera zakonodavca da bude prvaljen)
- Pogađa krajnje potrošače

Utvrđivanje dodate vrijednosti:

- Direktni metod
 - metod sabiranja inputa
 - metod oduzimanja (vrijednosti isporuka od vrijednosti nabavki)
- Indirektni metod (ne računa se dodata vrijednost nego poreska obaveza od koje obveznik odbija porez koji je platio pri nabavci inputa za dati proizvod ili uslugu)

Oblici PDV

- Sa stanovišta tretmana nabavke osnovnih sredstava imamo:
- - potrošni tip PDV (pri utvrđivanju dodate vrijednosti odbijaju se cjelokupne nabavke osnovnih sredstava u obračunskom periodu),
- - dohodni tip (u obračunskom periodu se priznaje samo dio koji odgovara godišnjoj amortizaciji nabavljenih osnovnih sredstava,
- tip bruto PDV (ne dozvoljava nikakve odbitke po osnovu nabavki osnovnih sredstava)

Osnovna načela PDV

- ***Načelo porekla:*** PDV se obračunava i naplaćuje na dobra koja su proizvedena u zemlji. Uvoz je oslobođen
- ***Načelo odredišta:*** PDV se obračunava i naplaćuje na dobra i usluge koji se troše u zemlji, uvoz oporezovan-izvoz oslobođen.

Argumenti za PDV

1. Veća izdašnost od poreza na promet u maloprodaji,
2. Efikasniji u suprostavljanju evaziji,
3. Omogućuje da se izvoz u potpunosti oslobodi poreza,
4. Omogućuje da se sve nabavke izuzmu od oporezivanja čime se podstiču investicije
5. Uslov za pristupanje Evropskoj Uniji.
6. Izbjegava kumulativni efekat
7. Veća neutralnost u trgovačkim transakcijama

Nedostaci PDV

1. Povećana administracija i troškovi naplate i plaćanja,
2. Relativno izražen inflatorni potencijal,
3. Nepogodan za uvođenje na subcentralnom nivou,
4. Izraženija regresivnost.